

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΤΟΥ ΣΥΝΟΔΙΚΟΥ ΤΟΜΟΥ ΓΕΡΜΑΝΟΥ ΤΟΥ Γ΄.

Εἰς τὸν 9. τόμον τῆς Ἐπετηρίδος σ. 178 - 212 ἐξέδωκα καὶ ὑπεμνημά-
τισα τὸν συνοδικὸν τόμον τῆς ἐκλογῆς τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ τοῦ Γ΄.
(1265 - 66) καὶ καθώρισα τὰς ἀμέσους καὶ ἐμμέσους πηγὰς, ἐκ τῶν ὁποίων
ἔχουν παραληφθῆ τὰ κανονικὰ καὶ ἱστορικὰ ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς μεταθέ-
σεως τῶν ἐπισκόπων. Μίαν ἐκ τῶν πηγῶν τούτων τῶν ἀμέσων, ἣ ὁποία μοῦ
εἶχε διαφύγει, ἀνεῦρον κατὰ τύχην εἰς τὰ Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυο-
λογίας τοῦ Κεραμέως τόμ. 4 (1897) σ. 114 - 17 καὶ θὰ ἤθελα συντόμως ἐδῶ
νὰ πραγματευθῶ πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ὄσων ἀνέπτυξα ἐκεῖ¹.

Πρόκειται περὶ ἐγγράφου ἀντιγραφέντος ἀπὸ τὸ πρωτόκολλον τῶν
πατριαρχικῶν ἀρχείων, ὅπως καὶ τόσαι ἄλλαι ἀνάλογοι Συναγωγαί², καὶ χρο-
νολογούμενου ἀπὸ τὴν 6. Φεβρουαρίου 1226, τὸ ὁποῖον ἐξέδωκεν ὁ Κεραμεὺς
ἀπὸ τὸν ὑπ' ἀρ. 1 κώδικα τῆς μονῆς Κοσιφοινίσσης³. Ἀναφέρεται εἰς τὸν
μητροπολίτην Μελιτηνῆς Μανουήλ, ὁ ὁποῖος συνεκρούσθη διὰ λόγους ὄχι
σαφῶς ἀναπτυσσομένους⁴ μετὰ τὴν ἐκκλησίαν του ἀπὸ τριῶν ἐτῶν. Ὅλοι αἱ
προσπάθειαι τοῦ Πατριάρχου (ἐκυβέρνα τότε Γερμανὸς ὁ Β΄, ὁ προστάτης τοῦ
Γ΄. Γερμανοῦ) νὰ τοὺς συνδιαλλάξουν προσέκρουσαν εἰς ἐπίμονον ἄρνησιν
τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Μελιτηνῆς νὰ δεχθῶν ὀπίσω τὸν Μανουήλ·
ἐζητοῦσαν μάλιστα μ' ἐπιμονὴν νὰ κηρυχθῆ ὁ θρόνος ἐν χηρείᾳ, ὥστε νὰ
ἐκλεγῆ ἀντικαταστάτης. Ὁ Πατριάρχης τότε μετὰ τῶν παρισταμένων ἀρχιε-
ρέων ἀναγκάζεται νὰ δεχθῆ τὴν ἀξίωσιν διὰ λόγους σκοπιμότητος, κηρύσσει
τὸν θρόνον ἐν χηρείᾳ καὶ ἀποφασίζει νὰ τοποθετήσῃ τὸν Μανουήλ, πού
εἶναι ἄρρωστος καὶ πτωχός, εἰς ἄλλον κενὸν θρόνον. Τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν

¹ Ἄλλο ἓνα κείμενον σχετικὸν μετὰ τὰς μεταθέσεις ἐπισκόπων τοῦ 1407/8 πρό-
κειται νὰ ἐκδώσῃ, ὅπως τονίζει εἰς βιβλιοκρισίαν τῆς μελέτης μου ἐκείνης ἐν Byz. Zeit.
33 (1933) σ. 202, ὁ καθηγητὴς F. Dölger.

² Πρβλ. ὅσα λέγω σ. 195.

³ Ὅτι ἀντεγράφη κυρίως ὡς κείμενον χρήσιμον διὰ τὰς συζητήσεις περὶ μεταθέ-
σεως, ἀποδεικνύει τὸ σημείωμα τοῦ κώδικος: *ἔτι σημειῶσαι καὶ ταῦτα τὰ πατριαρχικά
σημειώματα περὶ μεταθέσεως διαλαμβάνοντα.*

⁴ Τὸ ἐγγράφον ὁμιλεῖ περὶ ὀλιθίου γλώσσης, περὶ βιβλίου ἀποστασίον, ἀλλ' ἀπὸ τὸ
δεύτερον πρακτικὸν φαίνεται, ὅτι καὶ ζητήματα πίστεως εἶχαν προκληθῆ, ἣ δὲ σύνοδος
τονίζει ρητῶς, ὅτι ἀπεδείχθη ὁ Μανουήλ ὡς πρὸς τὰ δόγματα ἄσφογος.

ἐπιδοκιμάζουν εἰς ἄλλο πρακτικὸν τῆς 29. Μαρτίου, ἐκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ Κεραμέως σ. 117-8, καὶ οἱ ἀπουσιάζοντες προτοῦ μητροπολίται Ἐφέσου Ἰωάννης, Ἀγκύρας Χριστόφορος καὶ Προύσης Σέργιος.

Πρὸς τοῦτο μετὰ γενικὰς τινὰς σκέψεις περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς οἰκονομίας εἰς τὰ διοικητικὰ τῆς ἐκκλησίας πράγματα, παραπέμπει τὸ ἔγγραφο εἰς τὸν Μ. Βασίλειον καὶ τὸν Φώτιον καὶ ἐπικαλεῖται δύο ἱστορικὰ παραδείγματα, τοῦ Παμφυλίας Εὐσταθίου¹ καὶ τῆς ἐπιδόσεως τῆς Κυζίκου εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου². Ἡμᾶς ἐνδιαφέρει ἡ ἀναφορὰ εἰς τὸν Βασίλειον καὶ τὸν Φώτιον, διότι μᾶς ἐπιτρέπει νὰ καθορίσωμεν, ἀκριβέστερον παρὰ εἰς τὴν προηγουμένην μελέτην, τὰ ἔργα τῶν δύο ἀνδρῶν, εἰς τὰ ὅποια παρέπεμπεν ὁ συνοδικὸς τόμος ἐκ δευτέρας, ἴσως καὶ τρίτης³, ὅπως βλέπει κανεὶς, χειρὸς. Ἡ περικοπὴ περὶ τοῦ Μ. Βασιλείου ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ὁ μέγας μὲν γὰρ αὐτίκα Βασίλειος ἐκκλησιῶν ἐπισκοπικὰ μετατίθησι ὄρια καὶ τὸν τῆς Μισθείας ἀγρόν, τὰ Μίνδανα, φέρων ὑποτίθησι τῇ Μασάδων, μηδὲν αὐτῇ προσήκοντα τὴν ἀρχήν, καὶ τοῦτο τῷ ἀγίῳ διωκονόμεται ὑπὲρ τοῦ τὸν κήτορα τοῦ ἀγροῦ Λογγίνου — οὕτω γὰρ ἐκεῖνος ὠνόμαστο — «μὴ ἐρημῶσαι τὴν ἐκκλησίαν, φησί, μηδὲ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν διὰ τῆς ἀργίας καταδικάσαι», ἵν' αὐτοῖς τοῖς τοῦ κανόνος χρησαίμεθα ῥήμασι, καὶ τὸν πρεσβύτερον δὲ ἅμα Κυριακὸν ἐδορκῆσαι τῷ ἀγρῷ παραμένοντα, καθώσπερ ἄρα καὶ προληφθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Σεβήρου ὁμώμοκεν.

Ἡ ὁμοίότης, ἀκόμη καὶ φραστική, πρὸς τὴν § 8 τοῦ συνοδικοῦ τόμου δὲν ἀφήνει καμμίαν ἀμφιβολίαν, ὅτι ὁ συντάκτης αὐτοῦ εἶχεν ὑπ' ὄψει τὸ ἔγγραφο τοῦ 1226. Ἀποδεικνύει ἔτις, ὅτι ἐκεῖ δὲν πρόκειται περὶ τῆς 227. ἐπιστολῆς τοῦ Βασιλείου πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Κολωνίας, ὅπως εἶχα ὑποθέσει ἐγὼ (σ. 205έ.), ἀλλὰ περὶ τῆς 1. κανονικῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Ἀμφιλόχιον (Migne, PG 32, 680-1). Ὅτι τὸ περιεχόμενον αὐτῆς δὲν ἔχει ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ 1226 ἢ καὶ τοῦ 1265, εἶναι ἄλλο ζήτημα.

Ἡ περὶ Φωτίου περικοπὴ ἔχει ὡς ἑξῆς:

Εἰ δέ τις φιλοπονώτερον ἐπιβάλῃ τῇ τῶν τοιοῦτων οἰκονομιῶν ἀνευρέσει, πλείστας ὄσας οὖσας ἐσειταί ἀναλεξάμενος ἐν αἷς δὴ καὶ τὸ νῦν ἡμῖν προκείμενον εἰς ζήτησιν κεφάλαιον τῆς μεταθέσεως πολλαχόσε πεπραγμένον (ἰ. πεπραγματευμένον) ἀναφανήσεται, καθὼς ὁ ἀγιώτατος ἐκεῖνος ἐν πατριάρχαις κῆρυξ Φώτιος φιλοστορῶν ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ συντεθέντι τοῦ Νομοκανόνου

¹ Ἴδε συνοδ. τόμ. § 9 καὶ σελ. 208^β, ὅπου ἡ εἰκασία μου περὶ συγχύσεως τῶν δύο Εὐσταθίων ἐνιαχύεται διὰ τοῦ ἔγγραφου τούτου.

² Ἀναφέρεται ἐπίσης εἰς τὰς περὶ μεταθέσεως συναγωγὰς.

³ Τρίτης λέγω, διότι τὸ κείμενον αὐτὸ παραθέτουν καὶ ἐρμηνεύουν οἱ κανονικοὶ τοῦ 12 αἰῶνος Βαλασμάων, Ζωναρᾶς καὶ Ἀριστηνός (Migne, PG. 138, 628-32). Ὅτι δὲ παρ' αὐτῶν καὶ ὄχι κατ' εὐθείαν ἔχει ληφθῆ ἡ περικοπὴ καὶ εἰς τὸ ἔγγραφο τοῦ 1226, ἀποδεικνύουν ἀκόμη καὶ αἱ γραφαὶ Μισθείας, Μασάδων κλπ.

βιβλίῳ τὰς μέχρις αὐτοῦ ἐκείνου γεγυνοῦσας μεταθέσεις ἀρχιερέων ἐξ ἐτέρων εἰς ἐτέρας ἐκκλησιῶν συντάττει ἀπαριθμούμενος ¹.

Ὡστε καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ δὲν ἐμάντευσα ὀρθῶς ὀρίσας ἐν σ. 195 ὡς πηγὴν τῶν ἐν § 12 λεγομένων τὰς *Συναγωγὰς καὶ ἀποδείξεις ἀκριβεῖς* κλπ. τοῦ Φωτίου. Ἄλλ' οὔτε εἰς τὸν Νομοκάνονα, εἰς τὸν ὁποῖον παραπέμπει τὸ ἔγγραφο τοῦ 1226, εὗρηκα παραδείγματα σχετικὰ μὲ τὴν μετάθεσιν. Πῶς ἐξηγεῖται λοιπὸν τὸ σφάλμα; Μαζὶ μὲ τὸν Νομοκάνονα καὶ ὡς παράρτημ' αὐτοῦ ἐκδίδονται τοῦ Φωτίου *Ἐρωτήματα δέκα* περὶ κανονικῶν προβλημάτων μὲ ἀφθονα ἱστορικὰ παραδείγματα. Εἰς αὐτά, καὶ συγκεκριμένως εἰς τὰ ὑπ' ἀρ. 3, 4 καὶ 9, θ' ἀναφέρεται ὁ συντάκτης παραπέμπων ἀνακριβῶς εἰς τὸν Νομοκάνονα.

I. ΣΥΚΟΥΤΡΗΣ

¹ Εἰς τὸ περιθώριον ἔχει προστεθῆ: *πρὸ τοῦ Φωτίου ὁ Σωκράτης ἐν τῷ ζ'. βιβλίῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας αὐτοῦ. Πρβλ. περὶ αὐτοῦ σ. 196.*